

Pouk matematike pri jezuitih in Jurij Vega

The Teaching of Mathematics in Jesuit Schools and Jurij Vega

Dr. Lojze Kovačič

*Slovenska provinca družbe Jezusove
Gornji trg 18
1000 Ljubljana*

Povzetek

Jurij Vega je obiskoval jezuitske šole v Ljubljani v času šolskih reform Marije Terezije. Pouk matematike je bil ves čas v jezuitskem učnem programu za višjo stopnjo študija. Terezijanske šolske reforme pa so zahtevale pouk matematike tudi na nižji gimnazijski stopnji: enakovreden je bil npr. študiju latinskega jezika.

Abstract

Jurij Vega attended Jesuit schools in the time of the school reforms of Maria Theresa. The teaching of mathematics had been part of the Jesuit curriculum for the higher level since the beginning. Theresian school reforms demanded that mathematics be part of the curriculum for the lower grammar school level as well: it became equal to the study of Latin, for example.

Temeljne smernice za pouk matematike v konstitucijah Družbe Jezusove

V konstitucijah Družbe Jezusove so nakazane temeljne smernice za poenotenje in pridobitev potrebnega znanja na jezuitskih šolah: „V znanostih naj ohranjajo vrstni red: najprej naj postavijo trden temelj v latinščini, potem naj se, preden preidejo k sholastični teologiji, lotijo filozofije, nato naj preidejo k študiju pozitivne

Zahvaljujem se raziskovalcu zgodovine fizike in matematike dr. Stanislavu Južniču in matematiku dr. Jožetu Grasselliju za pomoč v raziskovanju.

teologije. Sveto pismo morajo študirati istočasno ali pozneje.¹ Tudi jezike, v katerih je Sveto pismo pisano ali je vanje prevedeno, se morajo prej ali slej učiti.”²

Konstitucije so dale predstojnikom navodila, kako naj usmerjajo dijake in študente pri pridobivanju potrebnega šolskega znanja: „Predstojnik da dovoljenje za študij jezikov, če je to koristno za splošno dobro ali za posameznika.”³ Tisti, ki študirajo humanistične vede, naj imajo prav tako določen čas za izmenjavo mnenj in za disputacijo o stvareh svoje stroke v prisotnosti koga, ki jih bo vodil.”⁴

Pouk matematike pri jezuitih v drugi polovici 16. stoletja

Jezuiti so bili “otroci renesanse”, obdobja, ki je pod vplivom starogrške in rimske kulture in umetnosti pospeševalo razcvet znanosti in umetnosti. Vzgajali so takratno kulturno elito. Renesansa je pospeševala razvoj astronomije, matematike, tiska ... Rimski jezuitski kolegij, ustanovljen leta 1551, je imel zelo pomembno vlogo pri usposabljanju v znanostih, ki so pospeševale tehnični napredek. V rimskem kolegiju so poučevali ugledni jezuitski profesorji Clavius, Grienberger, Scheiner, Kircher, Bellarmino, Galileo idr.⁵

V jezuitskih kolegijih so od vsega začetka cenili pouk matematike. Rektor kölnskega jezuitskega kolegija je 18. 8. 1569 pisal jezuitskemu vrhovnemu predstojniku Frančišku Borgii, da so zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev prisiljeni zmanjšati število profesorjev matematike, metafizike, etike in grškega jezika. Vrhovni predstojnik je vztrajal, da mora biti šolanje brezplačno. Ohraniti je treba visoko kvaliteto študija. Tako bodo dali zgled še drugim šolam v Kölnu, da tudi one ne bodo zahtevale šolnine.⁶ V kölnskem jezuitskem kolegiju se je nadaljeval pouk matematike. V kolegiju so novembra 1599 poučevali: dva profesorja v gramatikalnih razredih, eden v humanističnih, po eden retoriko, grški jezik in matematiko ter dva filozofijo.⁷

Poročilo ingolstadtске jezuitske akademije 27. 1. 1588 omenja osem profesorjev: tri za filozofijo, po enega pa za teologijo, matematiko, dialektiko in hebrejski jezik.⁸

Rektor dunajskega kolegija Lavrencij Maggio je 7. 7. 1765 poročal jezuitskemu vrhovnemu predstojniku, da ima dunajski kolegij 12 profesorjev: dva profesorja filozofije, enega za retoriko, enega v humanističnih, tri v gramatikalnih razredih in

¹ Konstitucije Družbe Jezusove, IV. del, čl. 366.

² Konstitucije Družbe Jezusove, IV. del, čl. 367.

³ Konstitucije Družbe Jezusove, IV. del, čl. 368.

⁴ Konstitucije Družbe Jezusove, IV. del, čl. 380.

⁵ Kovačič, 2003, str. 86.

⁶ Duhr I/1, 40.

⁷ Duhr I/1, 45.

⁸ Duhr I/1, 62.

enega za začetnike. Profesor v humanističnih razredih je bil tudi profesor grškega jezika. Eden od dveh profesorjev filozofije je bil tudi profesor matematike.⁹

Predavanja na jezuitski univerzi v Gradcu so se začela 11. 11. 1585. V Gradcu je leta 1599 poučevalo devet profesorjev: dva dogmatično teologijo, trije filozofijo, po eden pa Sveto pismo, moralno teologijo, etiko in matematiko. Med profesorji filozofije je bil en profesor etike in eden matematike.¹⁰

Jezuitski študijski načrt iz leta 1599

Zaradi hitrega razvoja jezuitskega šolstva, predvsem pa zaradi pogoste izmenjave profesorskega osebja med kolegiji, se je vse bolj kazala potreba po enotni ureditvi jezuitskega šolstva. Vrhovno jezuitsko vodstvo je od leta 1581 pripravljalo jezuitski študijski red. Temeljni dokument z naslovom *Ratio atque institutio studiorum Societatis Iesu* je izšel leta 1599 in je z nekaterimi dodatki v novi izdaji leta 1616 veljal do razpustitve reda.¹¹

V pravilih za profesorja matematike je v jezuitskem študijskem načrtu iz leta 1599 zapisano: „Slušateljem fizike naj profesor razloži v treh četrtletjih Evklidove elemente.¹² Snov naj nato dva meseca ponavljajo. Temu naj dodajo nekaj geografije ali nauka o krogli, tisto, kar študentje radi poslušajo. To naj stori, ko razlaga snov ali pozneje. Profesor matematike naj poskrbi, da bo vsak mesec ali vsaj vsak drugi mesec kateri od slušateljev na velikem shodu filozofov in teologov pojasnil kak pomembnejši matematični problem. Če se bo zdelo primerno, naj ga utemelji z dokazom.”¹³

Študijski red naroča provincialom: „V drugem letniku filozofije naj slušatelji v treh četrtletjih poslušajo matematična predavanja. Tisti, ki so posebej nagnjeni k temu študiju, naj imajo posebna predavanja.”¹⁴

Profesorji filozofije so imeli navodila za pouk: „V razpravo o znanosti naj se vključi v največji meri uvod v fiziko kakor tudi razdelitev znanosti, različni načini postopanja v matematiki in fiziki. Vsak mesec naj bodo disputacije, v katerih naj se zjutraj in pri kosilu razpravlja o treh temah. Zjutraj naj razpravlja najprej teolog z metafizikom, fizik z metafizikom, fizik z logikom, pri kosilu pa metafizik z metafizikom, fizik s fizikom, logik z logikom. Zjutraj naj naredi kratek zaključek metafizik, pri kosilu pa fizik.”¹⁵

⁹Duhr I/1, 50.

¹⁰Duhr I/1, 166–168.

¹¹Ciperle, 1992, str. 163–166.

¹²Evklid je bil starogrški matematik iz okrog leta 300 pred Kristusom. Evklidova knjiga je bila okrog 2000 let osnovni priročnik za pouk geometrije na srednjih in visokih šolah.

¹³*Ratio studiorum Societatis Iesu 1599*, Regulae professoris mathematicae, str. 82.

¹⁴*Ratio studiorum Societatis Iesu 1599*, Regulae provincialis, str. 15.

¹⁵*Ratio studiorum Societatis Iesu 1599*, Regulae professoris philosophiae, str. 76 in 79.

Jezuitski kandidati za misijone potrebujejo poglobljen študij matematike

Jezuitski študijski program (gimnazijski) je v 2. polovici 16. in v 17. stoletju obsegal na nižji stopnji gramatikalno-humanistično-retorično usmeritev. Pouk matematike je bil tudi vključen, vendar je bilo v ospredju gramatikalno znanje. Di-jaki naj bi se naučili pravilnega in elegantnega pisanja proze in verzov v latinščini. Obvladali naj bi umetnost govornišstva in pesnjenja.¹⁶

Ko je leta 1611 v Rimu vstopil k jezuitom znameniti nemški matematik in arhitekt Johann Adam Shall von Bell (1591–1666), se je povečalo zanimanje nemških in avstrijskih jezuitov za pouk matematike. Matematiko je študiral pri češkem Nemcu Christophu Grienbergerju (1564–1636), Claviusovem nasledniku na rimskem kolegiju. Schall je prišel leta 1622 na Kitajsko, kjer je dokončal preureditev koledarja, ki ga je začel Matteo Ricci (1552–1610). Leta 1644 je bil imenovan za prvega vodjo cesarskega astronomskega urada v Pekingju in leta 1658 postal mandarin 1. stopnje.¹⁷

V Evropi so bili kar dobro obveščeni o velikih uspehih jezuitskih misijonarjev na Kitajskem. Francoz Nicolas Trigault (1577–1628), ki je v letih 1613–1619 kot jezuitski prokurator zastopal kitajske misijonarje v Rimu, je k obveščenosti veliko pripomogel. Leta 1612 je odpotoval v Evropo, da bi pripeljal nove misijonarje, temeljito poučene v astronomiji, matematiki in drugih naravoslovnih znanostih. Samo tako izobraženi jezuiti bi lahko preuredili kitajski koledar.¹⁸

Razglasitev sv. Frančiška Ksaverija za svetnika leta 1622 je poživila zanimanje za misijone na azijskem Daljnem vzhodu. Mladi jezuiti so se navduševali za delovanje na Kitajskem. Mnogi so se napatili tja, a samo tretjina jih je prišla na cilj, drugi so pomrli zaradi epidemij in nesreč na morju.¹⁹

Na jezuitskih visokošolskih ustanovah v avstrijski jezuitski provinci so začeli pripravljati mlade jezuite s temeljito matematično izobrazbo za delovanje v misijonih na azijskem Daljnem vzhodu, v Indiji in Ameriki. Slovenski jezuit Andrej Kobav, rojen v Cerknici leta 1591, je bil ugleden matematik. Bil je visokošolski profesor matematike v Gradcu v letih 1624, 1627–1631 in 1645–1649, na Dunaju pa 1640–1641 in naslednje leto v Trnavi.²⁰

Na Dunaju je leta 1643 izdal knjigo *Vindicae astronomicae theticae pro Dionysio cognomento exiguo . . . seu nato, mortuo redivivoque Iesu homini Deo . . . vota dissertatio*. Kobav je v knjigi obravnaval tudi Keplerjevo in Kopernikovo delo.²¹

¹⁶Ciperle, 1992, str. 164–166.

¹⁷Južnič, Hallerstein, 2003, str. 91.

¹⁸Baldini'as, 1998, str. 200; Collani, LTHK X, 236–237.

¹⁹Marek, 1992, str. 74.

²⁰CASI II, 644; Sommervogel IV, 1136–1137.

²¹Sommervogel IV, 1136–1137; SBL III, 475–476.

Kobav, ki je bil široko razgledan v astronomiji, geografiji, zgodovini in teologiji, je skušal ugotoviti dan Kristusovega rojstva, smrti in vstajenja.²²

Profesorji matematike na višji stopnji študija so kandidate za misijone usposabljali s temeljitim študijem matematike za sestavljanje koledarja, astronomska opazovanja, izdelovanje kart itd. Novi misijonarji so se za odhod v misijone običajno usposabljali na univerzah v Coimbri in Lizboni. Tam so pridobili nujno potrebno znanje astronomije, kartografije in drugih znanosti.

Ko je Ljubljčan Janez Adolf Steinhauser med leti 1639–1641 študiral teologijo na Dunaju in se pripravljajl za odhod na Filipine, je živel skupaj s Kobavom, profesorjem matematike, ki je pripravljajl knjigo o liturgičnem koledarju.²³ Steinhauser je bil misijonar v Manili na Filipinih v letih 1643–1648.

Bernard Distel, Vipavec (1623–1660), je bil prvi slovenski jezuit, ki je stopil na tla kitajskega cesarstva. Študiral je teologijo v Gradcu (1647–1649), ko je tam Andrej Kobav poučeval matematiko. Distel je po študiju teologije v Gradcu poučeval tudi matematiko. V misijone je odpotoval leta 1652.²⁴ Najprej je šel kot odposlanec v Perzijo. Ko se je vrnil v Evropo, je leta 1656 spremljal Johanna Gruberja iz avstrijske province. Dodeljena sta bila astronomskemu uradu, ki ga je vodil Johann Adam Schall von Bell. Distel je moral zaradi šibkega zdravja kmalu iz Pekinga in že naslednje leto je umrl.²⁵

Avstrijski cesar Ferdinand II. (1619–1639) je 13. 10. 1623 sklenil z jezuiti dogovor glede visokošolskega študija, t.i. *Sanctio pragmatica*. Dogovor so upoštevali več kot stoletje. Jezuitski profesorji so bili razdeljeni po strokah: za humanistične vede, filozofijo in teologijo. Teologijo so predavali profesorji sholastične teologije, Svetega pisma, hebrejskega jezika, kontroverzne in moralne teologije. Filozofijo so učili profesorji metafizike, etike, matematike, logike, dialektike, jezikov in poetike.²⁶

Mesto Dunaj je bilo v prvi polovici 17. stoletja zelo prizadeto zaradi 30-letne vojne (1618–1648). Jezuiti v Gradcu so bili daleč od vojaških spopadov. Leta 1603 je v graškem kolegiju delovalo 90 jezuitov, leta 1619 že 131, leta 1633 pa celo 174. Na univerzi je poučevalo od petnajst do osemnajst profesorjev. Leta 1633 je na gimnaziji poučevalo šest in na univerzi dvanajst profesorjev.²⁷

Ohranjen je študijski načrt kölnskega jezuitskega kolegija za šolsko leto 1641/42. Imeli so predavanja iz metafizike, etike in fizike. Pri matematiki so poučevali aritmetiko in Evklidovo praktično geometrijo. Pri geometriji so govorili o sončnih

²²Prosen, 1991, str. 169.

²³CASI II, 758.

²⁴CASI II, 573.

²⁵Kovačič, 2002, str. 96.

²⁶Duhr II/1, 549–551.

²⁷Duhr II/1, 333.

urah, planetih in optiki. Profesor matematike je od 1. maja do 10. oktobra 1642 poučeval logiko, aritmetiko, Evklidove elemente, geometrijo in zemljemerstvo. Pri fiziki so leta 1642 govorili o astronomiji, geografiji in optiki.²⁸

Uveljavljanje študija filozofije, ki je obsegal pouk matematike

Temeljito matematično znanje je imelo vse večjo vlogo. Da bi si ga lahko pridobili, so v visokošolskem študiju filozofije poučevali tudi matematiko. Zelo pomembno je bilo odpiranje novih kateder za filozofijo. Po jezuitskem študijskem načrtu so poučevali filozofijo tri leta. Študij je obsegal predavanja iz logike, fizike in metafizike.

V goriškem jezuitskem kolegiju je bila na začetku šol. l. 1650/51 ustanovljena katedra za filozofijo. To se je zgodilo 55 let pred ustanovitvijo enake katedre v Ljubljani. V goriškem kolegiju je bila ustanovljena katedra za filozofijo celo prej kot v Celovcu (1653). Medtem ko je v Celovcu predavalo kar pet profesorjev filozofije, je bil v Gorici samo en predavatelj.²⁹

Celovški jezuitski kolegij je bil z dohodki od posestva v Dobrli vasi na Koroškem gmotno bolj preskrbljen kakor ljubljanski in goriški. Leta 1652 je kancler Lenart Scherer zbral v sklad kar 50.000 forintov, kar je bilo dovolj za vzdrževanje enega profesorja cerkvenega prava, dveh profesorjev moralne teologije in petih profesorjev filozofije. Že leta 1653 so se začela v Celovcu na katedri za filozofijo predavanja. Takrat je bil rektor celovškega kolegija nekdanji rektor ljubljanskega kolegija Janez Gerb.³⁰

V celovškem kolegiju so leta 1655 predavali filozofijo trije profesorji, eden etiko in eden matematiko. Leta 1656 so že imeli popoln študij filozofije s 24 študenti. Leta 1665 je obiskovalo celovško jezuitsko šolo 629 dijakov in študentov; ena petina je bila plemiškega rodu. Pouk moralne teologije je obiskovalo 25 študentov, metafiziko 35, fiziko 39 in logiko 69 študentov. Pouk retorike je obiskovalo 68 dijakov, poetiko 57, sintakso 95, gramatiko 90, principio 74 in infimo 77 dijakov. V naslednjih letih je število študentov in dijakov nekoliko upadlo, leta 1694 pa je znova naraslo na 686 dijakov in študentov, leta 1697 jih je bilo 641, leta 1700 pa 536.³¹

Najpomembnejši jezuitski matematik v Celovcu je bil Štajerec Zaharija Traber (1611–1679).³² V Celovcu je poučeval matematiko v letih 1665–1669, na Dunaju v letih 1654–1655, 1661–1663, 1673–1678, 1644 pa v Trnavi in 1645 v Passau.³³

²⁸Duhr II/1, 505.

²⁹Kovačič, 1998, str. 63–64.

³⁰CASI II, 600.

³¹Duhr III, 205.

³²Južnič, 2002, str. 366.

³³CGASI III, 773; Sommervogel VIII, 198.

Dunajske višje jezuitske šole je obiskovalo leta 1673 1430 dijakov in študentov. Leta 1689 je bilo študentov in dijakov 1620, leta 1694 pa 1750. Leta 1700 je bilo študentov logike 322, fizike 185, metafizike 129, moralne teologije 25 in spekulativne teologije 320.³⁴

V avstrijski jezuitski provinci je bil graški kolegij po pomembnosti takoj za dunajskim. V Gradcu je delovalo kar 150 jezuitov: 30 duhovnikov, 100 bogoslovcev (študentov filozofije in teologije) in 20 jezuitskih redovnih bratov. Profesorjev visokošolskega študija je bilo 13. Profesorja sholastične teologije sta bila dva, hebrejski jezik je učil eden, moralno teologijo dva, Sveto pismo eden, filozofijo trije, etiko in matematiko pa po eden. V šestih gimnazijskih razredih je poučevalo šest profesorjev. Leta 1697 so imeli graški jezuiti 144 študentov dogmatične teologije, 44 moralne teologije, 88 metafizike, 89 fizike in 182 logike. V gimnazijskih razredih so imeli 94 dijakov retorike, 106 poetike, 117 sintakse, 158 gramatike, 119 principie in 164 parve.³⁵

V drugi polovici 17. stoletja je vrhovni jezuitski predstojnik spodbujal provinciale in rektorje kolegijev, da si pridobijo profesorje matematike. Jezuitski provinciali so se pritoževali, da za pouk matematike ni dovolj usposobljenih ljudi. Od jezuitskih univerz so zahtevali, da usposobijo dovolj profesorjev za to službo.³⁶

Severnonemški jezuitski provincial je 31. 8. 1652 vrhovno jezuitsko vodstvo v Rimu opozoril, da mu primanjkuje sposobnih članov, ki bi lahko študirali matematiko in grščino. Vrhovni jezuitski predstojnik Oliva je 8. 10. 1672 pisal južnonemškemu provincialu, naj spodbuja študij matematike, grškega jezika, arheologije, cerkvene zgodovine in kontroverzne teologije.³⁷

Leta 1654 je Južni Tirolec, kitajski misijonar Martini Martino (1614–1661) poslal v Rim dve spomenici o kitajskih obredih. Obe v zagovor jezuitske prilagoditvene metode. Bil je eden od pomembnejših kartografov na Kitajskem.³⁸

Kitajski jezuitski misijonar Martini Martino je leta 1654 prišel kot prokurator kitajske viceprovincie na Dunaj. Cesar Ferdinand III. (1637–1657) ga je sprejel in bogato obdaroval, obljubil mu je vsakoletno obdarovanje. Martini se je vrnil na Dunaj naslednje leto in cesar mu je podaril glasbeno-optično-astronomsko napravo.³⁹

³⁴Duhr III, 191.

³⁵Duhr III, 201.

³⁶Duhr III, 413.

³⁷Duhr III, 376.

³⁸Rivinius, LTHK VI, str. 1433–1434.

³⁹Duhr III, 334–336.

Začetki poučevanja filozofije v Ljubljani

Ko sta dobila rektorja ljubljanskega jezuitskega kolegija Rudolf Lewenberg (rektor od 1. 1. 1701 do 1. 1. 1704) in Vipavec Simon Karchne (od 1. 1. 1704 do 27. 1. 1707) od nekaterih kranjskih družin, deželnih stanov in posameznikov darove v znesku 22.110 goldinarjev, so jezuiti v Ljubljani lahko začeli s celotnim učnim programom visokošolskega študija. V ustanovni listini visokošolskega študija filozofije ljubljanskega jezuitskega kolegija so zastopniki kranjskih deželnih stanov 29. 2. 1704 izjavili: „Zaradi večje slave Božje in uspešnega uvajanja in pospeševanja svobodnih umetnosti ter dobrih ved in zaradi boljše vzgoje domače plemiške mladine smo naklonili za ustanovitev filozofskih študijev in predavanj cerkvenega prava v nadvojvodskem kolegiju Družbe Jezusove v Ljubljani k vsoti, ki so jo za ta namen že zbrali drugi dobro misleči domoljubi, letni znesek 400 gld. uradne veljave in te naj omenjeni kolegij prejema, dokler bo skrbel za filozofska predavanja s tremi in za predavanja cerkvenega prava z enim profesorjem.“ Leta 1705 so začeli s predavanji logike (142 slušateljev), v dveh naslednjih letih pa so sledila še predavanja iz fizike in metafizike. Tako je bil izpolnjen učni načrt triletnega filozofskega študija. Leta 1705 so v Ljubljani začeli predavati tudi cerkveno pravo.⁴⁰

Ljubljanski rektorji so nekoliko pozneje odgovorili na pereče potrebe takratnega plemstva, meščanov in duhovnikov. Šibko gmotno stanje je gotovo zaviralo ustanavljanje visokošolskega študija v ljubljanskem kolegiju, ki je imel le malo dohodkov od svojega posestva v Pleterjah. Posestvo je bilo preveč oddaljeno od Ljubljane.⁴¹

Pouk matematike v Ljubljani do terezijanskih reform študija filozofije (1704–1747)

Ljubljanski profesorji fizike so običajno poučevali tudi matematiko. Nemeec Atanazij Kircher (1601–1690), profesor v rimskem kolegiju, je imel velik vpliv v prvih letih pouka matematike in fizike v ljubljanskem kolegiju.

Avstrijec Janez Krstnik Thullner (1668–1747)⁴² je bil v tem času najpomembnejši med jezuitskimi profesorji v Ljubljani. Matematiko je poučeval v Ljubljani (1708/1709), v Linzu (1705–1707) in na Dunaju (1707/1708 in 1710–1713).⁴³ Lovrenc Danijel Wolbiz in Janez Ernest Erberg sta teze pri Thullnerju naslovlila z “matematičnimi vajami”. Izcipit je bil 23. 6. 1709 ob koncu predavanj iz matematike

⁴⁰Schmidt, 1963, str. 133.

⁴¹Kovačič, 1998, str. 64.

⁴²Južnič, 2002, str. 367.

⁴³CGASI III, 1711; Stöger, 364; Sommervogel VIII, 7.

v Ljubljani. Jezuitski viri posebno cenijo Thullnerjevo delo *Geometria extemporanea*, izdano leta 1711 na Dunaju.⁴⁴

Dunajčan Franc Schmelzer (1678–1738) je poučeval matematiko v Ljubljani v letih 1711–1712. Njegova latinska učbenika matematike in fizike sta bila sestavljena v Ljubljani in na Dunaju. Ostala sta v rokopisu. Ko je vodil ljubljanski kolegij Andrej Mägerl (1710–1713), rojen v Gradcu, je leta 1712 izšla Schmelzerjeva prirodoslovna knjiga *Brevis mathesis inductio*.⁴⁵

Štajerec Sebastijan Stainer (1679–1748) je od 2. 11. 1714 do 25. 10. 1717 učil v Ljubljani logiko, fiziko in matematiko, prej pa je bil profesor v Linzu (1712) in Gradcu (1714). Pod njegovim vodstvom so v Ljubljani priredili številne filozofske razprave in javne nastope.⁴⁶

Štajerec Jožef Kraus (1678–1718) je poučeval fiziko in matematiko v Ljubljani v letih 1716–1718. V Ljubljani je leta 1717 izšla njegova razprava o fiziki in matematiki *Consolatio geographiae in solatium desolatae mathesis*. Takrat je vodil kolegij rektor Maksimiljan Galler (1716–1719), rojen v Gradcu.⁴⁷

Terezijanišče

Dunajski plemiški zavod Terezijanišče je prinesel veliko novega v jezuitski in vzgojni program. Pobudo za ustanovitev tega vzgojnega zavoda je dal jezuitski zgodovinar Franc Wagner (1675–1748), Nmec iz Švabske.⁴⁸ Wagner je leta 1738 jezuitskemu vrhovnemu predstojniku Retzu predložil nov študijski program. Retz je že 8. 11. 1738 avstrijskemu jezuitskemu provincialu svetoval, naj ustanovi takšen zavod. Vrhovni predstojnik je hotel ustanoviti tak plemiški zavod, kot so ga imeli v Parizu. Avstrijskemu provincialu Kriegerju je svetoval, da pritegne k vzgojnemu delu tudi piariste. Jezuiti so imeli dolgotrajne pogovore z avstrijskim cesarjem Karlom VI. (1711–1740) in njegovo hčerko Marijo Terezijo (1740–1780). Novi plemiški zavod so lahko leta 1746 poimenovali po cesarici. Istega leta je izšel študijski in vzgojni program Terezijanišča. Nikogar niso v zavod sprejeli brez cesaričinega dovoljenja.

V Terezijanišču so v gimnazijski pouk vpeljali prevajanje iz latinščine v nemščino. Visokošolski študij je obsegal le dveletni pouk filozofije. Obsegal je pouk logike, fizike, matematike in etike. Poudarek je bil na pouku matematike, gradbeništva in na gradnji vojaških objektov. Pri pouku fizike je bila v ospredju empirična

⁴⁴Južnič, 2002, str. 347.

⁴⁵Južnič, 2002, str. 347.

⁴⁶Južnič, 2002, str. 373.

⁴⁷Južnič, 2002, str. 349.

⁴⁸CGASI III, 1795; Stöger, 386–387; Sommervogel VIII, 940–946.

fizika. Pri pouku etike je bil poudarek na državljanski vzgoji. Po filozofskem študiju je sledil triletni študij naravnega in ljudskega prava, zgodovine prava, civilnega in cerkvenega prava. Vključen je bil tudi študij zgodovine, geografije in rodoslovja.

V prvih šestih letnikih so jezuiti poučevali tudi občo zgodovino, kronologijo, geografijo in heraldiko. V prvih letnikih so poučevali nemško gramatiko in književnost ter aritmetiko. Na željo staršev so profesorji učili dijake žive jezike, obramboslovje in jahanje, imeli so tudi plesne vaje.⁴⁹

V Terezijanišču je v letu 1747 delovalo 15 jezuitov, leta 1750 jih je bilo že 35, leta 1770 pa kar 60 (54 patrov in 6 redovnih bratov). Dijakov in študentov je bilo v Terezijanišču 79 (leta 1748), 110 (1750), 130 (1752), 150 (1765). Ob ukinitvi Družbe Jezusove (1773) je imelo Terezijanišče poleg profesorjev za gimnazijske razrede in filozofije tudi profesorje za nekatere nove učne predmete: za francoski jezik (1), za madžarski jezik (3), za češki jezik (2), italijanski jezik (2), grški jezik (1), za zgodovino (3), za francosko in nemško govorništvo (po 1), za gradbeništvo (2), za leposlovje (2), za fiziko (1), za matematiko (1) in za arhitekturo (1).⁵⁰

Pouk matematike na Dunaju, v Gradcu in Celovcu v 18. stoletju

V dunajskem jezuitskem akademskem kolegiju je delovalo od 120 do 130 jezuitov. Leta 1770 jih je tam delovalo 139: 56 patrov, 60 bogoslovcev in 23 redovnih bratov. V začetku 18. stoletja so na univerzi učili sholastično teologijo dva profesorja, moralno teologijo dva profesorja, cerkveno pravo en profesor, Sveto pismo en profesor, hebrejski jezik in kontroverzno teologijo po eden. Filozofijo je poučevalo pet profesorjev, matematiko pa eden. V gimnazijskih razredih je v šestih razredih poučevalo šest profesorjev. Sredi 18. stoletja so predavali cerkveno zgodovino (en profesor), občo zgodovino (en profesor), cerkveno govorništvo (en profesor), civilno govorništvo (en profesor), fiziko in astronomijo (po en profesor). Leta 1738 so imeli 2300 dijakov in študentov, kar je bilo največ do takrat, do leta 1762 pa se je število zmanjšalo na 1200.

Leta 1729 je bil vpeljan študij zgodovine (3 ure tedensko). Leta 1737 je bilo vpeljano v okviru študija geografije praktično delo za izdelavo zemljevidov. Tudi v gimnazijske razrede je bil vpeljan študij geografije. S terezijanskimi šolskimi reformami je bil leta 1746 prenovljen študij fizike in matematike. Vpeljani so bili posebni učbeniki za geometrijo in trigonometrijo, logiko in tudi za vaje iz aritmetike in algebre. Leta 1746 so začeli z vajami iz eksperimentalne fizike. Ob koncu šolskega leta v juniju, juliju in avgustu so obiskovali vaje nadzorniki s cesarskega dvora.

⁴⁹Duhr IV/1, 358–360.

⁵⁰Duhr IV/1, 362.

Že leta 1714 je bil v dunajskem kolegiju odprt matematični kabinet. V naslednjih letih so ga razširili. Kabinet je imel 79 optičnih, 48 hidravličnih in pnevmatičnih, 45 astronomskih in geografskih inštrumentov, 52 inštrumentov za sončne ure, 78 za geometrijo in aritmetiko, zbirko mineralov, favne in flore, kitajskih in japonskih redkosti. Knjižnica je bila zelo bogata. Leta 1733 je bil zgrajen astronomski observatorij, ki so ga leta 1735 razširili. Leta 1767 je pridobil matematični kabinet nove inštrumente in izboljšal že obstoječe.⁵¹

V graškem kolegiju je bilo leta 1705 trideset patrov, pet bogoslovcev, ki so bili profesorji ali vzgojitelji v kolegiju. V kolegiju je študiralo 100 bogoslovcev in delovalo 20 redovnih bratov. Leta 1720 so poučevali: sholastično teologijo (dva profesorja), moralno teologijo (dva profesorja), kontroverzno teologijo (en profesor), cerkveno pravo (en profesor), Sveto pismo (en profesor), hebrejski jezik (en profesor), filozofijo (štirje profesorji) in matematiko (en profesor). V gimnaziji sta poučevala dva patra in štirje bogoslovci. Leta 1760 je začel po en profesor poučevati občo zgodovino, cerkveno zgodovino, cerkveno govorništvo, civilno govorništvo in grški jezik. V gimnazijskih razredih so poučevali samo patri. Spekulativno teologijo sta poučevala samo dva, eden pa fiziko.

V graški gimnaziji je bilo leta 1701 1000 dijakov (100 dijakov iz višjega plemstva), filozofijo je študiralo 400 študentov in teologijo 200. Po sedemletni vojni 1756–1763 se je zmanjšalo število dijakov, in sicer že leta 1761 na skupno 771 študentov in dijakov (od tega 417 dijakov). Pred razpustitvijo graškega kolegija se je zvišalo število dijakov in študentov, in sicer leta 1770 na skupno 1036 (od tega 514 dijakov). Leta 1728 so v graškem kolegiju vpeljali pouk zgodovine. Leta 1745 so zgradili novo zvezdarno. Za novogradnjo je kolegij dal 7000 forintov, provincial pa je daroval 2000 forintov. Nova stavba je imela fizikalni in matematični kabinet z devetimi sobami. V zgornjem nadstropju je bila astronomska opazovalnica. Imeli so tudi delavnico za izdelavo inštrumentov. Ustanovljen je bil fond, v katerega je bilo naloženih 4300 forintov.⁵²

V celovškem kolegiju je bilo ob ukinitvi Družbe Jezusove leta 1773 celo 47 jezuitov: 30 patrov, 4 bogoslovci in 13 redovnih bratov. Leta 1773 so poučevali moralno teologijo (2), cerkveno pravo (1), filozofijo (2), etiko (1), matematiko (1) in mehaniko (1). V gimnazijskih razredih sta poučevala profesor retorike ter profesor poetike, v gramatikalnih razredih pa so poučevali štirje bogoslovci. Leta 1765 je bilo na višji stopnji študija 102 študentov in 438 dijakov.⁵³

⁵¹Duhr IV/1, 349–350.

⁵²Duhr IV/1, 384–385.

⁵³Duhr IV/1, 396.

Pouk pozitivnih znanosti v ljubljanskem kolegiju

V 18. stoletju so se začele vse bolj uveljavljati pozitivne znanosti. Cesarica Marija Terezija je s šolskimi reformami posegala v ustaljeni jezuitski študijski program. Ljubljanski jezuiti so se obotavljali vpeljati reforme, ker so za to potrebovali soglasje provincialnega vodstva, pa tudi zaradi pomanjkanja osebja in gmotnih sredstev. Ljubljanski rektor De Giorgio (1746–1749), Ljubljančan, se je najprej obrnil na provinciala, ko je posebna dvorna resolucija 12. 8. 1747 zahtevala skrajšan študij filozofije in v tretjem letniku predavanja iz matematike, eksperimentalne fizike in osnov geometrije.⁵⁴ Provincial Avguštin Hingerle (1747–1750), Ljubljančan,⁵⁵ je v šol. l. 1747/48 imenoval p. Jožefa Paumgartnerja, Avstrijca,⁵⁶ za profesorja matematike v Ljubljani. Rektor Jožef de Giorgio je v istem letu odgovoril, da nimajo denarja za nabavo instrumentov za fizikalni kabinet. Tako je ostalo nekaj let. Pouk matematike pa se je redno nadaljeval.

Profesor Franc Haller, rojen v Varaždinu leta 1716, je leta 1748 prevzel pouk matematike od Jožefa Paumgartnerja in je bil profesor do leta 1750, ko je odpotoval v misijone. V letih 1751–1754 je čakal na ladjo v Lizboni. Komaj je prišel v Brazilijo, je leta 1755 umrl.⁵⁷ Hallerjeva naslednika sta bila profesorja matematike Slovak Janez Schotter (1711–1777), ki je poučeval v Ljubljani v šol. l. 1752/53,⁵⁸ in Dunajčan Leopold Pfeiffer (1714–1759), ki je poučeval v Ljubljani v šol. l. 1753/54.⁵⁹ Profesorja se še nista usposabljala v Terezijanišču na Dunaju.

Ljubljanski profesorji matematike, ki so se usposabljali v Terezijanišču

S profesorjem matematike Bernardom Ferdinandom Erbergom (1718–1773) se je začelo obdobje profesorjev, ki so se usposabljali ali poučevali na Terezijanišču. Erberg je poučeval v Ljubljani od 1750 do 1752 in od 1755 do 1758.⁶⁰

Dunajčan profesor matematike Jožef Kauffmann (1725–1791) je v letih 1757/58 in 1766–1771 kot nekdanji profesor Terezijanišča v šol. l. 1757/58 vpeljal študij geodezije in gradbeništva na ljubljanski kolegij. Kaufmann je bil profesor filozofije v letih 1758 in 1763, ko je Ruđer Bošković obiskal Dunaj. Bošković je bil strokovnjak za geodetske meritve. Leta 1766 so jezuiti v Ljubljani s pomočjo Kranjske

⁵⁴Schmidt, 1963, 119, 140 in 146.

⁵⁵CGASI I, 563; Stöger, 143; Sommervogel IV, 394–395.

⁵⁶CGASI II, 1163.

⁵⁷CGASI I, 500; Južnič, 2002, str. 349.

⁵⁸CGASI II, 1498; Južnič, 2002, str. 349.

⁵⁹CGASI II, str. 1208; Južnič, 2002, str. 350.

⁶⁰CGASI I, 295; Južnič, 2002, str. 350.

kmetijske družbe ustanovili katedro za mehaniko in risanje ter začeli poučevati zidarje in tesarje.⁶¹ Ohranjene so izpitne teze, ki so jih opravili ljubljanski študentje pri Kaufmannu. Iz matematike so ohranjene izpitne teze za leti 1769 in 1771.⁶²

Štajerec Janez Krstnik Schöttl (1724–1777) je imel velike zasluge za uveljavitev astronomskih opazovanj v širšem evropskem prostoru. V Ljubljani je v letih 1759–1761 poučeval matematiko, prej (1754–1757) pa je bil profesor filozofije v Terezijanišču. Tudi po odhodu iz Ljubljane je bil v šolskem letu 1762–1763 znova profesor filozofije v Terezijanišču.⁶³ V Ljubljani je 6. 6. 1761 opazoval prehod Venere čez ploskev Sonca in mrk Jupitra. V Terezijanišču je sodeloval s Kristjanom Riegerjem (1714–1780), Dunajčanom.⁶⁴ Rieger je bil v letih 1748–1761 v Terezijanišču profesor arhitekture, eksperimentalne fizike in matematike. Tam je ustanovil fizikalno-matematični kabinet, in sicer istočasno kot štiri leta mlajši Bernard Ferdinand Erberg v Ljubljani. Rieger je bil rektor ljubljanskega kolegija od 11. 6. 1772 do njegove razpustitve 29. 9. 1773. Oba sta na Dunaju spoznala Boškovića. Schöttlove meritve prehoda Venere čez ploskev Sonca je pohvalila tudi pariška akademija.⁶⁵

Dunajčan Ignac Rosenberger (1724–1801) je bil profesor matematike v Ljubljani od 1761 do 1763 in v šol. l. 1764/65. V Terezijanišču je bil leta 1752 knjižničar, v letih 1755–1760 pa profesor gramatikalnih in humanističnih razredov.⁶⁶ Franc Radiucig, rojen v Gorici leta 1725, je bil profesor matematike v Ljubljani v šol. l. 1763/64, v Celovcu pa v šol. l. 1762/63.⁶⁷

Vegovi profesorji matematike in fizike pred ukinitvijo Družbe Jezusove leta 1773

Ko je Dunajčan Gabriel Gruber (1740–1805)⁶⁸ prišel v šol. l. 1768/69 poučevati mehaniko v Ljubljano, je bil Jurij Vega že v 2. letniku jezuitske gimnazije. Jezuitski bogoslovec Avstrijec Matija Krickl je bil njegov učitelj matematike v prvih dveh letih gimnazije (v prvem letniku, imenovanem parva, in 2. letniku, imenovanem infima gramatica, principia). Krickl se je rodil 14. 2. 1744 v Avstriji. K jezuitom je vstopil 23. 10. 1762 na Dunaju. Tam je bil v noviciatu v letih 1762–1764. Snov humanističnih razredov je ponavljal 1765 v Leobnu, matematiko 1766 v Trnavi in

⁶¹CGASI II, 692; Južnič, 2002, str. 350–352, 379–388.

⁶²Južnič, 2002, str. 352.

⁶³CGASI III, 1499; Stöger, 320.

⁶⁴CGASI III, 1381; Stöger, 302; Sommervogel VI, 1841; Južnič, 2002, str. 354.

⁶⁵Južnič, *Zgodovinski časopis* 2002, str. 354; Južnič, *Kronika* 2002, str. 144–145.

⁶⁶CGASI III, 1400; Južnič, 2002, str. 354.

⁶⁷CGASI III, 1322; Južnič, 2002, str. 354.

⁶⁸CGASI I, 470; Stöger, 109; Sommervogel III, 1882.

jezike 1767 na Dunaju. Ob ukinitvi Družbe Jezusove je študiral teologijo v Gradcu (1770–1773).⁶⁹

Vegov profesor v 3. letniku gimnazije (*media gramatica, gramatica*) v šol. l. 1769/70 in 4. letniku v šol. l. 1770/71 (*suprema gramatica, sintaksa*) je bil jezuitski bogoslovec magister Filip Putscher, rojen 7. 12. 1746 na Dunaju. K jezuitom je vstopil 18. 10. 1761 na Dunaju, noviciat je opravljal v letih 1761–1763. V Leobnu je leta 1764 ponavljal snov iz humanističnih razredov gimnazije. Filozofijo je študiral v Gradcu v letih 1765–1766. Leta 1767 je na Dunaju ponavljal študijsko snov iz jezikov. V Celovcu je leta 1768 poučeval v gramatikalnih razredih, v Ljubljani pa v prav takih razredih v letih 1770–1771. Teologijo je študiral na Dunaju od 1771 do 1773.⁷⁰

Vega je začel obiskovati jezuitske nižje šole v šol. l. 1767/68, ko je poučeval v Ljubljani Jožef Kauffmann, eden od najuglednejših profesorjev na katedri za mehaniko. Učil je geodezijo in gradbeništvo. Katedro so jezuiti ustanovili s pomočjo Kranjske kmetijske družbe. Predstojnik katedre za risanje, geometrijo, mehaniko in hidravliko je leta 1769 postal v ljubljanskem jezuitskem kolegiju Gabrijel Gruber.⁷¹ Iz let 1760 do 1782 so ohranjene teze zaključnih izpitov v ljubljanskem kolegiju. Leta 1773 je bila Družba Jezusova zatrta, vendar je šola, ki so jo poimenovali licej, s svojim učnim programom delovala še naprej.⁷²

Ohranjenih je veliko zaključnih izpitov iz matematike, ki so jih dijaki opravili pri Kaufmannu v ljubljanskem kolegiju v času, ko je Vega obiskoval šolo. V naslovnih nekaterih izpitov je zapisan le profesor filozofije Janez Pogrietschnig, rojen leta 1722 na Koroškem. Bil je profesor filozofije v Ljubljani v letih 1763–1768.⁷³ Vega je začel gimnazijski študij, ko so v ljubljanskem kolegiju v polnosti zaživele terezijanske reforme pouka matematike na nižji in višji stopnji.

V ljubljanskem jezuitskem kolegiju je delovalo ob ukinitvi kolegija leta 1773 skupaj 43 jezuitov: 27 duhovnikov, 4 bogoslovci in 12 redovnih bratov. Duhovniki so bili profesorji moralne teologije (2), cerkvenega prava (1), filozofije (3) in matematike (1). Vpeljan je bil študij agronomije. Leta 1705 je bilo v kolegiju 795 dijakov in študentov (od tega 548 gimnazijcev). Študentov cerkvenega prava je bilo 67, moralno teologijo jih je študiralo 38, filozofijo pa 142. Leta 1714 je obiskovalo jezuitske šole v Ljubljani 922 dijakov in študentov, leta 1763 je bilo skupaj 711 dijakov in študentov in 1768 skupaj 668.⁷⁴

⁶⁹CGASI II, 806.

⁷⁰CGASI II; Sommervogel VI, 1310–1311.

⁷¹Južnič, 2002, str. 379.

⁷²Štrubelj, 1998, str. 93.

⁷³CGASI II, 1253; Stöger, 273; Sommervogel VI, 919.

⁷⁴Duhr IV/1, 395.

Ko Vega še ni obiskoval višje stopnje študija v Ljubljani, je poučeval v šol. 1. 1771/72 matematiko v okviru študija filozofije Mihael Schmidt, rojen na Dunaju leta 1735. Schmidt ni bil gojenec Terezijanišča in tam tudi ni poučeval. Potrebno znanje iz matematike si je pridobil v času študija filozofije v Gradcu v letih 1755–1758. V Ljubljani so izšle leta 1771 izpitne teze zaključnega izpita, ki so jih študentje opravili pri njem (naslov *Tentamen publicum ex parte practica geometriae et trigonometriae planae*).⁷⁵

Prelomnica za nadaljnjo Vegovo strokovno usmeritev je bil 5. letnik gimnazije (poetika) v šol. 1. 1771/72 in 6. letnik (retorika) v šol. 1. 1772/73, ko je bil njegov profesor matematike p. Jakob Knauer. Knauer se je rodil 16. 3. 1740 v Strassfriedu na Koroškem. Potem ko je najprej hotel postati častnik, je 7. 10. 1659 vstopil k jezuitom v Gradcu. Nižje študije je obiskoval v Terezijanišču. V Leobnu je leta 1759 ponavljal učno snov iz humanističnih razredov. V Gradcu je v letih 1760–1763 študiral filozofijo in ponavljal učno snov iz matematike in jezikov. V Celovcu je 1764–1766 poučeval v humanističnih razredih. Teologijo je študiral na Dunaju med leti 1767 in 1770. Na zadnje redovne zaobljube se je pripravljaval leta 1771 v Judenburgu, nato pa je deloval v ljubljanskem kolegiju do njegove ukinitve. V tem času je vodil tudi Marijine kongregacije.⁷⁶

Knauer je izdajal nemške prevode latinskih Ciceronovih govorov od leta 1772 do 1779. To je bilo v času, ko je Vega študiral v Ljubljani. Nekaj let je tudi urejal časopis *Laibacher Zeitung*. Na gimnaziji je poučeval do leta 1813, torej še v času francoske okupacije. Leta 1813 je postal kanonik Kürnbergove ustanove. Umrl je v Ljubljani 20. 10. 1819.⁷⁷ Vega je bil med najboljšimi Knauerjevimi učenci.

Z Antonom Reitzem je dobil Vega ob koncu nižje stopnje študija avgusta 1773 prvo nagrado iz aritmetike. Reitz je bil rojen leta 1754 v Kanalu ob Soči. Za Antonom Linhartom je bil drugi v kozmografiji. Pri tem predmetu je bilo potrebno veliko znanja matematike in fizike.⁷⁸

Vegovi profesorji matematike in fizike po ukinitvi Družbe Jezusove leta 1773

Ob koncu leta 1773 in na začetku njegovih študijev na liceju v Ljubljani je Vegi umrla mati. Vegov profesor matematike na višji stopnji študija v Ljubljani je bil Jožef de Glatfort Maffei, ki mu je pomagal pri premagovanju gmotnih težav. Maffei se je rodil 15. 8. 1742 v Gorici. K jezuitom je vstopil 19. 10. 1757 na Dunaju in je bil tam od 1757 do 1759 v noviciatu. V Leobnu je leta 1760 ponavljal učno snov iz humanističnih razredov. Filozofijo je v letih 1761–1762 študiral v

⁷⁵CGASI III, 14 Sommervogel VII, 808; Južnič, 2002, str. 354.

⁷⁶CGASI II, 740; Stöger, 188; Sommervogel IV, 1125.

⁷⁷SBL III, str. 471.

⁷⁸Peternel, 1854, str. 3–13.

Gradcu. V Gorici je 1763–1765 poučeval v humanističnih razredih. V letih 1766–1769 je v Gradcu študiral teologijo. V Judenburgu je 1770 preživljal duhovno leto pred zadnjimi redovnimi zaobljubami. V Terezijanišču je bil v letih 1771–1772 vzgojitelj in katehet. Na začetku delovanja v Ljubljani je v šol. l. 1772/73 kot jezuit poučeval matematiko in zgodovino.⁷⁹ Ko je predaval matematiko in balistiko, je postal pomočnik Gabrijela Gruberja.

Tudi Maffei je odločilno vplival na Vegovo strokovno usmerjenost. Jožef de Glatfort Maffei in Gregor Schöttl sta bila 9. 10. 1773 potrjena za profesorja matematike na ljubljanskem liceju. Jurij Vega in Sigismund Zois sta bila pod izrazitim Maffeievim vplivom. Maffei je leta 1775 objavil 70 tez iz matematike, med njimi pet tez o geodeziji in 17 o balistiki. Teze za Vegov izpit iz matematike leta 1774 se niso ohranile, ohranjene tudi niso tiste ob koncu nižješolskega študija (1773). To se je gotovo zgodilo zaradi razpustitve jezuitskega kolegija v Ljubljani. Maffeieve ohranjene izpitne teze so zelo pomembne za poznavanje učnega programa. Vega je avgusta 1775 končal študij filozofije skupaj z Antonom Kallanom iz Škofje Loke in Poglajnom. Na končnem izpitu so odgovarjali na vprašanja o logaritmih. Izpraševalci so bili nekdanja jezuita Jožef de Glatfort Maffei in Gregor Schöttl ter Anton Čokl, ki ni bil jezuit.

Gregor Schöttl se je rodil 14. 2. 1732 na Štajerskem. K jezuitom je vstopil na Dunaju 18. 10. 1747. Tam je bil tudi v noviciatu (1747–1749). Leta 1750 je ponavljal učno snov humanističnih razredov. Filozofijo je študiral ter ponavljal učno snov iz matematike in jezikov v Gradcu v letih 1751–1755. V Celovcu je v šol. l. 1756–1757 poučeval v gramatikalnih razredih. Teologijo je študiral v Gradcu od 1758 do 1761. V duhovnem letu (1762) se je v Judenburgu pripravljaj na zadnje redovne zaobljube. V letih 1763–1765 je poučeval v gramatikalnih razredih. Leta 1766 je bil v Celovcu pomočnik voditelja seminarja, katehet in spovednik. Na Reki je bil 1767–1768 profesor filozofije in spovednik. Profesor filozofije je bil tudi v Ljubljani in sicer v letih 1769–1776. Umril je leta 1777, kmalu potem, ko sta skupaj z Maffeiem morala zapustiti Ljubljano, saj nista bila več dobrodošla v mestu.⁸⁰ Schöttl je objavil za Maffeiem 38 tez iz fizike. Bil je zagovornik Newtonovega nauka v Boškovičevi obliki.

Anton Čokl je bil Vegov izpraševalec na zaključnem izpitu. Bil je tudi zaupnik ljubljanskega škofa Karla grofa Herbersteina (1772–1787) in “politični” nasprotnik Maffeia in Schöttla. Čokl je po odstranitvi Jurija Japlja (1744–1807) prišel 29. 11. 1773 za profesorja z Dunaja v Ljubljano.

⁷⁹CGASI II, 920; SBL V, 4–5.

⁸⁰CGASI III, 1498–1499.

Vega je bil nekdanjemu profesorju in dobrotniku Maffei u hvaležen. Maja 1800 mu je posvetil 2. izdajo logaritmičnega priročnika. Maffei je po odhodu iz Ljubljane postal prošt v Stari Boleslavi in prelat kraljevine Češke. Vabili so ga na seje na dvoru, ko so obravnavali vprašanja iz matematike in stavbarstva.⁸¹

Okrajšave

- CASI I–II: Ladislaus Lukács S. I., *Catalogi personarum et officiorum Provinciae Austria Societatis Iesu I–II* (1551–1640), Romae 1978–1982.
- CGASI I–III: Ladislaus Lukács S. I., *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Iesu I–III*, Romae 1987–1988.
- LTHK: *Lexikon für Theologie un Kirche*, izd. Walter Kasper, Verlag Herder, 3. izd., Freiburg im Breisgau, 1994.
- SBL: *Slovenski biografski leksikon*, Ljubljana, Jugoslovanska tiskarna. 1: 1925–1932; 2: 1933–1952; Ljubljana, SAZU. 3: 1960–1971; Ljubljana, SAZU. 4: 1980–1991.

⁸¹SBL V, str. 4–5.

Literatura

- [1] Baldini'as, *Ugo As assistencias ibéricas da Companhia de Jesus e a actividade científica nas missões asiáticas (1578–1640)*, Alguns aspectos culturais e institucioniais, Revista portuguesa de filosofia, volume 54, Faculdade de Filosofia Braga 1998, str. 195–246.
- [2] J. Ciperle, *Jezuitski učni program in njihovi študiji v Ljubljani*, Redovništvo na Slovenskem, Jezuiti, zbornik simpozija, št. 3, Gorenjski tisk Kranj, Ljubljana 1992, str. 157–159.
- [3] C. Collani, N. Trigault, S. J. *LTHK X*, str. 236–237.
- [4] B. Duhr, S. J., *Geschichte der Jesuiten in den Ländern deutscher Zunge I-IV*, Freiburg im Breisgau, Herdersche Verlagshandlung, München, Regensburg 1907–1913, Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz 1921–1928.
- [5] J. Glonar, J. J. Knauer, S. J. *SBL III*, str. 471.
- [6] S. Južnič, *Dillherr, Rieger, Schöttl, Gruber in Ambshell, Jezuitski fiziki v Ljubljani 1754–1785*, Kronika časopis za slovensko krajevno zgodovino, izdaja Zgodovinskih društev, št. 50, Ljubljana 2002, str. 139–169.
- [7] S. Južnič, *Hallerstein, Kitajski astronom iz Mengša*, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 2003.
- [8] S. Južnič, *Jezuitski profesorji matematike na višjih študijih v Ljubljani, Celovcu, Gorici, Trstu in na Reki, njihova matematična ter fizikalna dela*, Zgodovinski časopis, letnik 56, Ljubljana 2002, str. 345–398.
- [9] F. Kidrič, J. de Glatfort Maffei, *SBL V*, str. 4–5.
- [10] *Konstitucije Družbe Jezusove z deklaracijami sv. Ignacija Lojolskega*, slovenski prevod. Izdalo Predstojništvo Slovenske province Družbe Jezusove, Ljubljana Dravljje, 1990.
- [11] L. Kovačič, *Jezuitski misijonarji 17. in 18. stoletja med soglasjem z Rimom ter suverenostjo kitajskega cesarja*, Mandarin Hallerstein, Kranjec na Kitajskem dvoru, Didakta – Muzej Mengeš 2003, str. 85–103.
- [12] L. Kovačič, *Rektorji jezuitskega kolegija v Ljubljani (9. 8. 1597–29. 9. 1773)*, Redovništvo na Slovenskem, Jezuitski kolegij v Ljubljani, zbornik simpozija, št. 4, Ljubljana 1998, str. 49–76.
- [13] R. Malek, S. V. D., *Johann Adam Schall von Bell und sein 400. Geburtsjubiläum 1992*, Archivum historicum, anno LXVI, fasc. 131, Institutum historicum S. I., Rim, 1997, str. 51–74.
- [14] M. Peternel, *Georg Freiherr von Vega*, Zweiter Jahresbericht der k. k. vollständigen Unterrealschule in Laibach, Laibach 1854.
- [15] M. Prosen, A. Kobav, *Enciklopedija Slovenije*, Mladinska knjiga, 5. zv., Ljubljana 1991, str. 169.
- [16] *Ratio atque institutio studiorum Societatis Iesu 1599*, Napoli. Ponatis: Antwerpiae apud Ioan-nem Meurersium 1635.
- [17] J. Rivinius, K. Martini Martino, S. J., *LTHK VI*, str. 1433.
- [18] V. Schmidt, *Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem*, I. del, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1963, str. 148.
- [19] C. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Première partie: Bibliographie par le Pères Augustin et Aloys de Backer, Nouvelle Édition par Carlos Sommervogel S. J., Strasbourg, Bruxelles – Paris 1890–1900: publiée par la province de Belgique, Tome I–IX.

- [20] J. Nep. Stöger, *Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu ab ejusdem origine ad nostra usque tempora*, Typis congregationis mechitharisticae, Viennae, 1855.
- [21] L. Štrubelj, *Ohranjene teze zaključnih izpitov v ljubljanskem kolegiju*, Redovništvo na Slovenskem, Jezuitski kolegij v Ljubljani (1597–1773), št. 4, Ljubljana 1998, str. 93–100.